

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część I

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Audiobook](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część I

Źródło: Markus Winkler, domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Analiza źródeł**”.

Szukając odpowiedzi na tytułowe pytanie, trzeba podkreślić jego wieloaspektowość. Jeżeli mielibyśmy do czynienia z pojedynczymi zdaniami, sprawa wydaje się prosta – przedstawiony został fakt albo opinia. Jeżeli jednak analizujemy zdania złożone, może się okazać, że jedna część wyraża opinię, a druga wskazuje na fakt. Jak zatem odpowiedzieć na pytanie: „Fakt czy opinia?”. W tej serii materiałów przybliżamy schemat postępowania, który w tym pomoże.

Twoje cele

- Przeanalizujesz fragmenty tekstu publicystycznego Moniki Olejnik *Tani chwyt zamiast taniego państwa* i wskażesz zawarte w nim fakty oraz opinie.
- Dokonasz selekcji i hierarchizacji informacji pozyskanych z materiału źródłowego.
- Przedstawisz wnioski z analizy materiału.

Dla zainteresowanych

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część II

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część III

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część IV

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część V

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część VI

Przeczytaj

Wprowadzenie do analizy

Tak naprawdę ocenić można pojedynczą myśl, gdyż tylko ona ma charakter prosty i umożliwiający jednoznaczną odpowiedź. Czytając zatem dłuższy tekst publicystyczny, nie należy badać pojedynczych zdań, ale szukać samodzielnych myśli. To właśnie one zawierają w sobie albo **fakt**, albo **opinię**. Gdy będziemy postępować w ten sposób, nawet najbardziej skomplikowana struktura zdaniowa nie utrudni nam wydania oceny o jej charakterze.

Aby jednak dostrzec zawilość i pozorną łatwość zadania, jakie nas czeka, spróbujmy przestudiować przypadek wzajemnego uwikłania opinii i faktów. Jest on bodaj najsłynniejszy, jeśli chodzi o wymowę i konsekwencje.

Studium przypadku

29 stycznia 2005 r. w „Gazecie Wyborczej” opublikowano artykuł Wojciecha Czuchnowskiego, zatytułowany *Ubecka lista krąży po Polsce*. Artykuł ukazywał kulisy wyniesienia z archiwów IPN-u i rozpowszechnienia przez Bronisława Wildsteina wśród dziennikarzy indeksu katalogowego archiwalnych zasobów akt. Na liście – która nie była listą tajnych współpracowników UB – znajdowało się około 240 tys. nazwisk, w tym m.in. mecenasa Krzysztofa Piesiewicza, prof. Jadwigi Staniszkis, prof. Andrzeja Paczkowskiego (który już wtedy miał status pokrzywdzonego) i zmarłego prof. Tomasza Strzembosza. W ten sam dzień nagrano program Jacka Żakowskiego „Summa zdarzeń”, m.in. z udziałem prof. Staniszkis, a kilka godzin przed jego nagraniem red. Żakowski poinformował profesor, że jest ona na liście. W tym samym czasie (jeszcze przed nagraniem) prof. Andrzej Friszke po zapoznaniu się z teczką prof. Staniszkis wskazał, że zawarte tam dane uprawniają ją do wystąpienia o status pokrzywdzonej.

30 stycznia 2005 r. doszło do wyemitowania nagranych dzień wcześniej programów. W jego trakcie do publicznej wiadomości została podana informacja, że na liście (z tytułu „Gazety Wyborczej” wiemy, że „ubeckiej”) znajduje się nazwisko prof. Staniszkis. Na wizji profesor przeżywała dramat i szok. Natomiast obecny w programie Bronisław Wildstein zarzucał „Gazecie Wyborczej” manipulację i wprowadzanie w błąd przez określenie „ubecka lista”. Według niego miało to na celu zbudowanie

odpowiedniego napięcia i pozyskanie opinii społecznej dla sprzeciwu wobec lustracji.

Dzień później – 31 stycznia 2005 r. – prof. Staniszkis oświadczyła, że przypadek dotyczący listy został zmanipulowany, i osobiście udzieliła poparcia Wildsteinowi. Tego samego dnia prezes IPN-u, prof. Leon Kieres, udzielił wywiadu „Rzeczpospolitej”, w którym oświadczył, że cały indeks katalogowy był jawny i służył jako materiał porządkujący zasoby IPN-u. Wyraził jednocześnie opinię, że nazwanie go listą agentów czy ubecką to sprawa skandaliczna.

Pozostałe szczegóły sprawy wydają się niepotrzebne – istota leży w tytule artykułu. Nie jest przecież bez znaczenia, że na pierwszej stronie jednego z najważniejszych polskich dzienników umieszczono sformułowanie, które sugerowało, iż mamy do czynienia z faktem. Konstrukcja zdania nie zawierała żadnych wątpliwości: stwierdzano coś, co jest, co się dzieje – że lista jest ubecka i że krąży. Jeżeli nawet krążenie listy okazało się faktem, to jednak to, co krążyło, nie było tym, o czym pisano... Wyrażenie opinii i nadanie jej statusu faktu sprawiło, że odbiór całego omawianego zagadnienia w społeczeństwie był inny, niż na to zasługiwał – bardziej radykalny i emocjonalny. Zatem gdyby tytuł brzmiał: „Coś, co jest odbierane jako lista ubecka, krąży po Polsce”, wszystko byłoby w porządku. Ostatecznie to, co wydaje się w tytule faktem, nim nie jest, bo nie ma elementu, który stanowiłby o jego znaczeniowym sensie.

Opisany przypadek to jedynie przykład podany jako wzór. Wystarczy jednak sięgnąć do dzienników lub tygodników (albo bacznie obserwować bieżące wydania) i zapoznać się z ich nagłówkami. Sprawa sama się wyjaśni.

Wracając do początkowego pytania: „Czym jest fakt, a czym jest opinia?”, można odpowiedzieć na nie, posługując się klasyczną definicją prawdy. Mówi ona, że „prawda to zgodność myśli z rzeczą”, a zatem zgodność tego, co mam w swoim umyśle na temat „jakiejsz rzeczy”, ze stanem faktycznym „tej rzeczy”. Jeżeli zamiast słowa „prawda” wstawimy słowo „fakt”, uzyskamy odpowiedź na pierwszą część pytania. **Fakt** to sprawa rzeczywistości – coś, co się wydarzyło (bądź właśnie się wydarza), coś, czego źródła nie tkwią w mniemaniu, ale w obiektywnym stanie rzeczy. **Opinia** zaś to sprawa oceny, takiego bądź innego punktu widzenia, wedle którego każdy może zaprotestować i powiedzieć: „Mam na ten temat inne zdanie”.

Aby upewnić się, czy masz do czynienia z faktem, czy też z opinią, zadaj jedno z dwóch pomocniczych pytań: „Co się wydarzyło?” bądź też „Jaka ocena została wypowiedziana?”.

Jeżeli do wyróżnionej myśli pasuje pytanie pierwsze, masz do czynienia z faktem. Jeżeli drugie – z opinią. Oczywiście pytania te można zadać na różne sposoby. Istotne jest jednak to, że pytanie sprawdzające status faktu dotyczy czegoś, co realnie zaistniało w przeszłości bądź właśnie się wydarza. Pytanie sprawdzające status opinii dotyczy tego, co na temat danego faktu zostało powiedziane (nie dotyczy samego faktu, ale tego, jak go oceniono).

A teraz sprawdź się: wyłów fakty z morza opinii.

Fakt czy opinia – odkryj prawdę

Przeanalizuj przedstawione poniżej zdania, które przygotowano na podstawie artykułu Moniki Olejnik *Tani chwyt zamiast taniego państwa* opublikowanego w „Dzienniku” 12 lutego 2008 r.

Ćwiczenie 1

Zaznacz, w których z przytoczonych zdań przedstawiono fakt, a w których opinię.

Wskazówka: Wczytaj się w nie, raczej nie skupiając się na sensie całości. Każde zdanie rozpatruj indywidualnie.

1. Minister Schetyna zdecydował się zabrać ochronę prezydenckim ministrom Annie Fotydze i Maciejowi Łopińskiemu. fakt ☐ / opinia ☐
2. Według mnie gest ministra Schetyny jest małostkowy. fakt ☐ / opinia ☐
3. Na stawiane zarzuty szef MSWiA stwierdził, że to krok kończący z bizantyjskim sprawowaniem władzy. fakt ☐ / opinia ☐
4. Może więc trzeba w ogóle pomyśleć o zlikwidowaniu BOR-u? fakt ☐ / opinia ☐
5. To prawda, iż ostatnio jeden z tabloidów przyłapał borowca na tym, jak pomagał nieść zakupy pani minister. fakt ☐ / opinia ☐
6. Czy jednak to zachowanie było na tyle naganne, aby podjąć taką, a nie inną decyzję? fakt ☐ / opinia ☐
7. Ta sytuacja pokazuje, co znaczy ulegać naciskom tabloidów. fakt ☐ / opinia ☐
8. I widać też, że takie działanie nie jest niczym innym, jak zwykłym działaniem pod publiczkę. fakt ☐ / opinia ☐
9. Rząd PO zapowiadał realizację projektu taniego państwa. fakt ☐ / opinia ☐
10. Ale jeśli sprawa z borowcami miała być tego realizacją, to według mnie wyszedł z tego tani chwyt. fakt ☐ / opinia ☐
11. Tanie państwo to kwestia poważnych reform, które przyniosą realne oszczędności. fakt ☐ / opinia ☐
12. To zaś działanie to jedynie populistyczny gest. fakt ☐ / opinia ☐
13. Dobrze by było, aby rząd zabrał się za rzeczywiste sprawy – jak choćby KRUS czy podatek Belki. fakt ☐ / opinia ☐
14. Porozmawiajmy zatem o tym, a nie o likwidowaniu ochroniarzy. fakt ☐ / opinia ☐
15. Bo nam, obywatelom, nic z tego nie przybędzie. fakt ☐ / opinia ☐
16. I na pewno nie służy to państwu. fakt ☐ / opinia ☐

Porównaj swoje odpowiedzi z propozycjami innych uczniów w klasie. Zaweryfikujcie wspólnie swoje wskazania.

Słownik

fakt

(z łac. *factum* – uczynek, czyn); to, co zaszło lub zachodzi w rzeczywistości

opinia

przekonanie o czymś, pogląd na jakąś sprawę; sposób, w jaki oceniają kogoś inni

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z analizą przytoczonych zdań, która określa, czy wypowiedzi są faktami, czy też opiniami. Następnie sporządź w punktach notatkę, w której zawrzesz najważniejsze dla ciebie informacje.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

1

1. „Minister Schetyna **zdecydował się zabrać** ochronę prezydenckim ministrom Annie Fotydze i Maciejowi Łopińskiemu.”

2

Fakt

Opisana jest tutaj konkretna sytuacja, która wydarzyła się w przeszłości.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

3

2. „**Według mnie** gest ministra Schetyny jest małostkowy.”

4

Opinia

Już sam zwrot wskazuje, że osoba będzie wypowiadać swoje zdanie na ten temat.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

5

3. „Na stawiane zarzuty **szef MSWiA stwierdził**, że to krok kończący z bizantyjskim sprawowaniem władzy.”

6

Fakt

Część zdania po przecinku jest zapoznaniem z opinią szefa MSWiA, ale zdanie informuje o tym, co on powiedział, a zatem wyraża fakt. Poza tym sensem tego zdania jest „stwierdził, że”, a nie „co stwierdził”.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

7

4. „**Może więc** trzeba w ogóle pomyśleć o zlikwidowaniu BOR-u?”

8

Opinia

Zwrot „może więc” wskazuje, że będzie to swobodna myśl wyrażona przez samego autora.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

9

5. „To prawda, że **ostatnio jeden z tabloidów przyłapał borowca** na tym, jak pomagał nieść zakupy pani minister.”

10

Fakt

Wskazanie na konkretne wydarzenie.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

11

6. „**Czy jednak** to zachowanie było na tyle naganne, aby podjąć taką, a nie inną decyzję?”

12

Opinia

Zdanie zaczynające się od „czy” jest formą stawiania tezy, do której możemy się ustosunkować twierdząco bądź przecząco.

13

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

7. „**Ta sytuacja pokazuje**, co znaczy ulegać naciskom tabloidów.”

14

Opinia

„Ta sytuacja pokazuje” – można powiedzieć: „pokazuje według autora tekstu”. Przecież ktoś inny mógłby w niej zobaczyć coś innego.

15

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

8. I widać też, że **takie działanie nie jest niczym innym, jak** zwykłym działaniem pod publiczkę.

16

Opinia

Ewidentna ocena zjawiska, wyrażona przez autora.

17

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

9. „Rząd PO zapowiadał realizację projektu taniego państwa.”

18

Fakt

Wskazanie na konkretną czynność (zapowiedź czynności).

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

19

10. „Ale jeśli sprawa z borowcami miała być tego realizacją, to **według mnie** wyszedł z tego tani chwyt.”

20

Opinia

Zdanie to wyraża opinię autora.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

21

11. „Tanie państwo to kwestia poważnych **reform**, które przyniosą realne oszczędności.”

22

Opinia

Zdanie to wyraża opinię autora.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

23

12. „To zaś działanie **to jedynie** populistyczny gest.”

24

Opinia

Może istnieć przekonanie, że jest to fakt, ale nic nie stoi na przeszkodzie, aby wyobrazić sobie zupełnie inną odpowiedź na pytanie, na czym polega realizacja idei taniego państwa.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

25

13. „**Dobrze by było**, aby rząd zabrał się za rzeczywiste sprawy – jak choćby KRUS czy podatek Belki.”

26

Opinia

Zaznaczone elementy mają charakter zwrotu wyrażającego ocenę; to w nim właśnie skrywa się podstawa wyrażonej opinii.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

27

14. „**Porozmawiajmy zatem** o tym, a nie o likwidowaniu ochroniarzy.”

28

Opinia

Zaznaczone elementy mają charakter zwrotu wyrażającego ocenę; to w nim właśnie skrywa się podstawa wyrażonej opinii.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

29

15. „Bo nam, obywatelom, **nic z tego nie przybędzie.**”

30

Opinia

Zaznaczone elementy mają charakter zwrotu wyrażającego ocenę; to w nim właśnie skrywa się podstawa wyrażonej opinii.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

16. „I na pewno nie służy to państwu.”

Opinia

Zaznaczone elementy mają charakter zwrotu wyrażającego ocenę; to w nim właśnie skrywa się podstawa wyrażonej opinii.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje notatki:

Polecenie 1

Wysłuchaj audiobooka z komentarzem do analizy przedstawionych zdań. Porównaj z nim swoje notatki.

Oprac. na podst. artykułu Moniki Olejnik *Tani chwyt zamiast taniego państwa*, „Dziennik” 12 lutego 2008 r.

Plik o rozmiarze 85.16 KB w języku polskim

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PpHb6xHo9>

Komentarz do analizy

Z 16 zaprezentowanych zdań jedynie cztery mają charakter faktu, natomiast aż 12 to opinie. Na pierwszy rzut oka mogło się wydawać, że dysproporcja nie będzie aż tak znacząca, jednak okazuje się, że pierwsze wrażenie może być złudne.

Po uważnym wyróżnieniu poszczególnych myśli widać wyraźnie, że o faktach decydują zwroty, które wskazują na realne zaistnienie czegoś. W pierwszym przypadku (zdanie 1): na zabranie ochrony; w drugim (zdanie 3): na wyrażenie określonego stwierdzenia; w trzecim (zdanie 5): na przyłapaniu funkcjonariuszy BOR-u na noszeniu siatek i wreszcie czwarty (zdanie 9): na przypomnieniu czegoś, co zapowiedziała Platforma Obywatelska.

Z kolei opinie ujawniają się poprzez różne elementy wypowiedzi, które wskazują wprost na jej subiektywny charakter (zwroty typu: „według mnie”) bądź też czynią to przez wyrażenie oczekiwań („dobrze by było”). Jednak największy zasób środków, które wskazują na opiniowy charakter wypowiedzi, to wszelkie zwroty zawierające ocenę (na przykład: „to działanie nie jest niczym innym, jak” czy też „nic z tego nie przybędzie”). Pewną trudność mogą sprawić pytania, jednak nie stwierdzają one żadnego faktu, a jedynie pytają o coś, co go dotyczy. Często też zawierają w sobie pewną tezę.

Trudne do interpretacji mogło być także zdanie 11, gdyż sformułowanie „Tanie państwo to kwestia poważnych reform, które przyniosą realne oszczędności” brzmi niezwykle wiarygodnie. Jednak nawet jeśli to zdanie zostałoby potwierdzone przez realizację, to na tym etapie wyraża jedynie jakiś pogląd. Fakt byłby w nim wyrażony wtedy, gdyby dla przykładu brzmiało: „Idea taniego państwa została zrealizowana dzięki kilku reformom,

które przyniosły realne korzyści”. Ale wtedy owe reformy byłyby już czymś zrealizowanym, a o ich skuteczności przesądzałby stan faktyczny, nie zaś określona (nawet najbardziej wiarygodnie brzmiąca) opinia.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Poszukaj w dostępnych źródłach innych artykułów na temat taniego państwa i wynotuj po dwa przykłady wypowiedzi o charakterze opinii i przedstawiających fakty.

Opinie:

Fakty:

Ćwiczenie 2

Zaznacz, które zdania to fakty, a które opinie.

To może rzeczywiście rozczarowywać. fakt ☐ / opinia ☐

Ale może polska gospodarka po prostu nie potrzebuje większego wsparcia? fakt ☐ / opinia ☐

Przecież radzicie sobie ostatnio całkiem nieźle. fakt ☐ / opinia ☐

Sztafeta przejdzie przez Lhasę, stolicę Tybetu, i na Mount Everest, świętą górę Tybetańczyków. fakt ☐ / opinia ☐

Ćwiczenie 3

Rozstrzygnij, czy poniższe zdanie przedstawia fakt, czy opinię. Uzasadnij odpowiedź.

Faktem jest, iż od lat w martwym punkcie tkwi sprawa budowy w Polsce elektrowni atomowych.

Rozstrzygnięcie: fakt ▼

Uzasadnienie:

Ćwiczenie 4

Rozstrzygnij, czy poniższe zdanie to fakt czy opinia. Uzasadnij odpowiedź.

Sztafeta pobiegnie, jak planowano – powiedział wiceszef komitetu organizacyjnego igrzysk Jiang Xiaoyu.

Rozstrzygnięcie: fakt ▼

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autor: Tomasz Malinowski

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część I

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

II. Społeczeństwo obywatelskie.

Uczeń:

7) krytycznie analizuje przekazy medialne i porównuje przekazy różnych mediów dotyczące tych samych wydarzeń czy procesów; formułuje własną opinię w oparciu o poznane fakty; rozpoznaje przejawy nieetycznych zachowań dziennikarzy.

Zakres rozszerzony

IX. Sprawowanie władzy w Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń:

1) wyjaśnia pojęcie „finansów publicznych”; przedstawia modele polityki gospodarczej państwa; wyjaśnia pojęcie i przedstawia rodzaje polityk publicznych.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje fragmenty tekstu publicystycznego Moniki Olejnik *Tani chwyt zamiast taniego państwa* i wskazuje fakty oraz opinie;
- dokonuje selekcji i hierarchizacji informacji pozyskanych z materiału źródłowego;

- przedstawia wnioski z analizy materiału.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

Uczniowie zapoznają się z fragmentem „Wprowadzenie do analizy” zawartym w sekcji „Przeczytaj”, aby móc aktywnie uczestniczyć w zajęciach, analizować przedstawione treści i rozwiązywać zadania.

Faza wstępna:

1. Przedstawienie tematu „Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część I” i celów zajęć.
2. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część I”. Prosi uczestników zajęć o wykonanie ćw. 1 z sekcji „Przeczytaj”.
3. Uczniowie wykonują zadanie z sekcji „Przeczytaj”: analizują zdania opracowane na podst. artykułu Moniki Olejnik *Tani chwyt zamiast taniego państwa* i wskazują, które zdania według nich przedstawiają fakty, a które opinie. Następnie nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej wyniki dla całej klasy.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zapoznają się z prezentacją multimedialną. Wspólnie określają, które ze zdań są faktami, a które opiniami, i uzasadniają swoje odpowiedzi. Mogą przy tym dyskutować i wymieniać się opiniami. Po analizie każdego zdania nauczyciel odsłania odpowiedzi, aby uczniowie mogli zweryfikować swoją pracę.
2. Na koniec tego etapu zajęć uczniowie weryfikują swoje odpowiedzi udzielone w ćw. 1 w sekcji „Przeczytaj”.
3. Uczniowie dzielą się na 4-osobowe grupy i wykonują ćw. 1 w sekcji „Audiobook”: w źródłach internetowych szukają tekstów publicystycznych dotyczących taniego państwa, a w nich przykładów zdań, które przedstawiają fakty i wyrażają opinie. Każdy z członków grupy omawia jeden przykład na forum klasy.
4. Praca z audiobookiem „Komentarz do analizy”. Po wysłuchaniu materiału uczniowie dyskutują o tym, co sprawiło im największe trudności w określaniu, czy cytowane zdania z artykułu są faktem, czy opinią.

Faza podsumowująca:

1. W ramach utrwalenia zdobytych umiejętności uczniowie wykonują pozostałe ćwiczenia interaktywne. Wspólnie omawiają odpowiedzi.
2. Chętne/wybrane osoby dokonują podsumowania zajęć ze swojego punktu widzenia.

Praca domowa:

Napisz krótką notatkę, uwzględniając w niej najistotniejsze informacje dotyczące zagadnień poruszanych na zajęciach.

Materiały pomocnicze:

- Monika Olejnik, *Tani chwyt zamiast taniego państwa*, „Dziennik” 12 lutego 2008 r.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą wykorzystać prezentację i audiobook do przygotowania quizu dotyczącego faktów i opinii w tekstach publicystycznych.